

บทที่ 4

ความสำคัญของการพนัน

แม้ว่าการพนันจะเป็นสิ่งชั่วร้ายและที่มาของบาป แต่ก็มีชาวอินเดียสมัยโบราณที่ชอบเล่นสะกาทันอยู่ ผู้ที่ชอบเล่นสะกาทันถูกกล่าวว่าเป็นคนชั่ว แต่ในการประกอบพิธีกรรมบางพิธี เช่น พิธีเตรียมไฟบูชา พิธีราชสูยะ มีหลักฐานการเล่นสะกาทัน นอกจากนี้ บ่อนการพนันที่สร้างขึ้นโดยถูกต้องตามกฎหมายก็นับเป็นสถานที่ควบคุมอาชญากรรมด้วย ดังที่ผู้วิจัยจะกล่าวต่อไป

ก. การพนันกับเทพเจ้า

ชาวอินเดียมีความเชื่อว่า เทพเจ้ามีความสัมพันธ์กับมนุษย์ และมีอำนาจที่จะช่วยเหลือหรือบันดาลให้มนุษย์เป็นอย่างไรก็ได้ มีเรื่องราวที่กล่าวถึงเทพเจ้าที่มีต่อมนุษย์ ไม่ว่ามนุษย์ผู้นั้นจะเป็นคนดีหรือคนชั่ว นักการพนันก็เช่นกันมีบทสวดอันวอนเทพเจ้าเพื่อให้พร ให้คนมีชัยชนะในการเล่นการพนัน

ในคัมภีร์ฤคเวทมีกล่าวถึง เทพสริตฤ ได้แนะนำให้นักการพนันผู้หนึ่งเลิกเล่นการพนันแล้วไปประกอบอาชีพกสิกรรม และยินดีในสมบัติของคน¹

นักการพนันสมัยโบราณมีความเชื่อว่า การทำพิธีสวดอันวอนขอพรจากเทพเจ้าผู้มีอำนาจ มีผลทำให้ประสบความสำเร็จในการเล่นการพนัน มีหลักฐานปรากฏตั้งแต่สมัยพระเวท

¹RV. 10.34.13

Akṣair mā dīvyah kṛṣiṃ it kṛṣasva vitte ramaṣva bahu
manya manah/

tatra gāvah kitava tatra jāyā tan me vi caṣṭe savitāyam
aryah//

ในคัมภีร์อถรรพเวทมีทสวดให้นักการพนันมีโชค ในบทสวดนั้นนักการพนัน
ได้อ้างถึงนามของเทพเจ้าหลายองค์ มีพระมรุค พระอินทร์ และนางอัปสร เป็นต้น

× นอกจากนี้ยังมีกล่าวถึงการสวดมนต์อันวอนเป็นท่านองข่มขวัญศัตรูแบบตัดไม้
ข่มนาม เช่นบทสวดว่า "สายฟ้าที่ฟาดลงที่ต้นไม้ จนย่อยยับลงฉันใด ดังนั้น วันนี้ขอให้ฉันได้
เขียนนักการพนันทั้งหลายด้วยลูกเต๋าโดยไม่มีการต่อต้านฉันนั้น"² หรืออีกบทสวดหนึ่งกล่าวว่า
"ทรัพย์สินของคนเหล่านั้น ผู้ร้องไห้ หรือผู้เฉื่อยช้า ผู้หลีกเลี่ยงไม่ได้ จากทุกหนทุกแห่ง จงมา
รวมอยู่ในมือของข้าพเจ้า เป็นชัยชนะของข้าพเจ้า"³

บางครั้งมีการวิงวอนเทพเจ้าผู้บังคับคือพระอัคนี และเทพผู้ช่วยเหลือพระอินทร์
คือพระมรุคให้มาช่วยเหลือตน

ดังมีข้อความว่า "ข้าพเจ้าขอสรรเสริญพระอัคนีผู้มีสมบัติที่ดี ด้วยความนอบน้อม
ในที่นี้ ขอพระองค์ได้โปรดแบ่งชัยชนะเพื่อพวกเราทั้งหลาย ข้าพเจ้าเหมือนถูกแมกไปด้วยรถ
ที่มีชัยชนะ ขอให้ข้าพเจ้าเพิ่มพูนการสรรเสริญพระมรุค"⁴

²AV. 7.50.1

Yathā vṛkṣam aśanair viśvāhā hantya aprati/
eva ahaṃ adya kitavān akṣais badhyāsam aprati//

³AV. 7.50.2

Turāṇām aturāṇām viśām avarjuṣiṇām/
samaitu viśvato bhago antarhastam kṛtam mama//

⁴AV. 7.50.3

Iḍe agni svāvasuṃ namobhiriha prasakto vi cayat kṛtam nah/
rathairiva prabhare vājayadbhiḥ pradakṣiṇam marutām stoma vṛdhyām//

นอกจากนั้นมีการขอพรจากพระอินทร์ และนางอัปสรซึ่งปรากฏในคัมภีร์
เดียวกันนี้ว่า

ขอให้พวกเราทั้งหลายมีพระองค์เป็นผู้ช่วยเหลือ ได้รับชัยชนะในการแข่งขันทุกครั้ง
ขอให้ช่วยเหลือพวกเราให้พลิกขึ้น ข้าแต่พระอินทร์ ขอพระองค์ขยายทางให้กว้าง
ให้ไปได้ง่ายสำหรับพวกเราทั้งหลาย ข้าแต่ท้าวมัจฉวาน จงทำลายกำลังอันแข็งแกร่ง
ของศัตรูทั้งหลาย⁵

"ข้าพเจ้าขออัญเชิญนางอัปสรผู้มีความสำเร็จ ผู้มีชัยชนะ ผู้มีความชำนาญ
ในการเล่นผู้เป็นนางอัปสรผู้นำมาซึ่งชัยชนะในการเล่นสะกา"⁶ หรืออีกบทหนึ่งกล่าวว่า
"ข้าพเจ้าขออัญเชิญนางอัปสร ผู้มีทักษะในการเล่นสะกา ผู้กวาดสะสมทรัพย์ ผู้มีความชำนาญ
ในการเล่นสะกา ผู้เป็นนางอัปสรผู้ถือเอาชัยชนะทั้งหลายในการเล่นสะกามา ณ ที่นี้"⁷

เมื่อนักการพนันคนไหนเล่นการพนันชนะหรือแพ้อยู่เสมอ เชื่อกันว่าเป็นผลมา
จากการช่วยเหลือของเทพเจ้า หรือการสิงของผีร้าย ดังนั้น คนที่ติดการพนันหรือชอบเล่น
การพนันโดยไม่ประกอบสัมมาชีพ จึงถูกหาว่ามีผีการพนันเข้าสิง อันที่จริงนักการพนันเพื่ออำนาจ
ของกิเลสตัณหาหรือจิตใจฝ้ายต่ำของตนเองมากกว่า

⁵AV. 7.50.4

Vayaṃ jayematvayā yujā vṛtamaśmakamaṃ śamudavā bharebhare/
asmabhyamindra varīyah sugaṃ vṛdhi pra śātrūnāṃ maghavan
vṛṣṇyā ruja//

⁶AV. 4.38.1

Uddhindatīm samjayantīm apsarām sādhidevinīm/
glahe katāni kṛvānām apsarām tāmiha huve//

⁷AV. 4.38.2

Vicin vatīm akirantīm apsarām sādhidevinīm/
glahe katāni grhānāmapsarām tāmiha huve//

ในคัมภีร์มหากาโรธกบรรมมีกล่าวถึงพระยูธิษฐิระหลังจากพ่ายแพ้สะกา
พระศกุนี ต้องสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่างให้แก่พระทุโรโยธน์ แล้วทรงท่องเที่ยวไปอยู่ในป่า ได้พบ
กับพระฤษีพฤหัทธเวระ ผู้ได้ปลอบพระทัยของพระยูธิษฐิระ ด้วยการเล่าถึงความทุกข์ยากของพระนล
กษัตริย์ผู้เลิศด้วยรูปสมบัติและคุณสมบัติทุกประการ มีพระจริยาวัตรอันงดงาม ทรงคุณธรรมล้ำเลิศ
และมีพระปรีชาสามารถในเรื่องสะกาด้วย พระนางทมยันตีผู้เลอโฉมทรงเลือกพระนลเป็นพระสวามี
ทำให้กสิและทวามร ผู้หลงรักนางทมยันตีอยู่ไกลรอนมาก จึงคิดจะแก้แค้นและทาทางให้นางทมยันตี
และพระนลไม่มีความสุข โดยทั้งสองมุ่งหน้าไปยังกรุงนิษัธ กสิจะเข้าสิงพระนล ทวามร เข้า
สิงลูกเต่า เนื่องจากพระนลเป็นผู้ทรงคุณธรรมล้ำเลิศดังกล่าว กสิร้ายจึงหาโอกาสเข้าสิงได้
ยาก เขาคอยโอกาสนานถึง 12 ปี จึงสมปรารถนาเข้าสิงพระนลได้⁸ เพราะพระนลไม่ทรง
ชำระพระบาท เมื่อเสร็จจากการถ่ายมูลแล้วเสด็จไปทรงทำพิธีกรรม

ในวรรณคดีมาลีปรางกว่า มีเทพธิดาคอยช่วยเหลือมนุษย์ให้ชนะในการเล่น
การพนัน เช่น เรื่องวิรุทธชาตกะกล่าวถึงพระเจ้าอนัญชัยโกโรหิยะได้รับความช่วยเหลือจาก
เทพธิดาองค์หนึ่งที่นับย้อนหลังไปในอดีตชาติที่ 3 เคยเป็นมารดาของพระเจ้าโกโรหิยะมาก่อน
พระองค์ได้ขอความอนุเคราะห์จากเทพธิดาให้ช่วยให้ชนะในการเล่นการพนันครั้งนี้

⁸MBh. 3.56.1,2

Evam sa samayaṃ kṛtvā dvāpareṇa kaliḥ saha/
ājagāma tatastatra yatra rājā sa naiṣadhah//
sa nityamantaraprekṣī niṣdhesvavasacciram/
athāsya dvādaśe varṣe dadarśa kalirantaram//

คาถาพระเจ้าไกรโษยะครัส เป็นบทเพลงสะกาว่า

ข้าแต่มารดา ขอมารดาจงดูแลข้าพเจ้าด้วย โปรดช่วยให้ความชนะปรากฏแก่
ข้าพเจ้า ข้าแต่มารดา ขอมารดาจงช่วยอนุเคราะห์แก่ข้าพเจ้า เพราะเดช
แห่งมารดา ความชนะมากจะมีแก่ข้าพเจ้า ลูกบาศก์ที่ทำด้วยทองชมพูสีเหลี่ยม
จักรัส กว้างและยาวแปดนิ้ว รุ่งเรืองอยู่ท่ามกลางบริษัท ดุจแก้วมณีรัศมีสว่าง
ไสว ข้าแต่เทวดา จงให้ความชนะแก่ข้าพเจ้า จงเห็นแก่ข้าพเจ้าผู้มีโภคสมบัติ
น้อย อันคนผู้ที่มีมารดาคอยช่วยอนุเคราะห์อยู่แล้ว ย่อมจะเห็นแต่ความเจริญทุกเมื่อ¹⁰

ในชาดกฏฐกถาบาลี เรื่อง อัณฑกตะ มีคาถาหรือบทเพลงสะกาว่าซึ่งถือว่าเป็น
เคล็ดประการหนึ่ง ที่จะทำให้นักการพนันได้รับชัยชนะในการเล่นการพนัน ถ้าหากผู้เล่นได้
ขับบทเพลงนี้ก่อน เล่นการพนัน เรื่องนี้พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นกษัตริย์แห่งเมืองพาราณสี
เมื่อพระองค์ทรงเสกาศกับบุโรหิตของพระองค์ จะทรงขับเพลงบทหนึ่งก่อนแล้วทรงเสกาศ และ
มีชัยชนะทุกครั้ง บทเพลงนั้นมีใจความว่า "แม่น้ำทุกสายไหลคด บ่าทั้งหมดยกมณีคืนไม้
หญิงทั้งหลายย่อมทำชั่ว เมื่อมีโอกาสในที่ลับตา"¹¹ เมื่อบุโรหิตเล่นเสกาศแพ้พระโพธิสัตว์
จึงคิดว่าถ้าเป็นอย่างนี้ต่อไป สมบัติของเราคงหมดสิ้น จึงต้องการแก้เคล็ดนี้โดยไปหาเด็ก

¹⁰ ชา.อ.10.238-239

อถ	ปสุสสุ	ม	อมุม	วิชัย	เม	ปทิสสุสุ
อนุก	มฺปาติ	เบ	อมุม	มหนุค	ชย	เมสุสสุ
ชมฺ	โพนทมย	ปาส		จตุรสสุ	อฏฺ	รุงคฺลี
วิภา	ปริสมชฺ	เฉ		มณี	โษติโร	ยถา
เทเว	เด	เม	ชย	เทติ	ปสุส	ม
มาดา	นุกุมฺ	ปิโต	ไปโส	สทา	ภทฺ	รานิ ปสุสฺติ ฯ

¹¹ ชา.อ.2.82

สพฺ	พา	นที	วงฺ	กคตา	สพฺ	เพ	ภฏฺ	รุมยา	รนา
สพฺ	พิตุ	ลิโย	กเร	ปาย	ลพฺ	ภมา	นา	นิ	วาต

ผู้หญิงคนหนึ่งมาเลี้ยงไวจนโตเป็นสาว ฟูโรทิจจึงแต่งงานกับหญิงสาวบริสุทธิ์ผู้นั้น ซึ่งได้ชื่อว่า เป็นหญิงที่มีกายและใจบริสุทธิ์ เมื่อฟูโรทิจมาเล่นสะกากับพระราชาก็ พระราชาทรงขับเพลงบทเดิม ฟูโรทิจจึงกล่าวข้อความแก้บทเพลงของพระราช ทำให้พระราชาแพ้สะกาทูทุกครั้งในวันนั้น พระราชาทรงทราบสาเหตุของการแพ้สะกา จึงได้จ้างชายผู้หนึ่งให้ไปเป็นคู่กับนาง ฟูโรทิจแพ้การพนัน

ข. การพนันกับพิธีกรรม

ลูกเต๋าซึ่งเป็นองค์ประกอบของการเล่นการพนัน มีอิทธิพลเหนือจิตใจของนักการพนันอย่างยิ่ง ตั้งแต่สมัยพระเวทเป็นต้นมา ลูกเต๋าดำเหล่านั้นทำความอัศจรรย์ใจแก่นักการพนันใหม่เป็นอย่างมาก ดังบทสวดในฤคเวทว่า "ลูกเต๋าทิ้งหลาย กลิ้งลงเบื้องล่าง กระดอนขึ้นเบื้องบน แม้มันไม่มีมือก็สามารถชชนะผู้มีมือได้ ถ่านไฟทิพย์ที่ถูกโปรยบนพื้น เป็นสิ่งเย็นย่อมเผาผลาญจิตใจ"¹²

การพนันยุคนี้ นอกจากจะเล่นเป็นการพนันเอาเดิมพันกันแล้ว ในสมัยโบราณยังนำเอาวิธีการเล่นการพนันไปใช้ในพิธีสำคัญด้วย เท่าที่ปรากฏและกล่าวถึงคือพิธีอัคนยาเอเยะ และพิธีราชสุยะ

พิธีอัคนยาเอเยะ ปรากฏในคัมภีร์อถรรพเวทและมานาวธรรมศาสตร์ เป็นพิธีเตรียมไฟศักดิ์สิทธิ์ เจ้าของพิธีจะเล่นสะกากับลูกชาย 3 คน โดยมีวัวเป็นของเดิมพัน และวัวจะถูกเปลี่ยนค่าเป็นข้าว เพื่อนำไปประกอบเป็นอาหาร แล้วเลี้ยงผู้อยู่ในพิธี¹³

¹²RV. 10.34.9

Nīca vartanta upari sphuranti ahastāso hastavantam sahante/
Dīvyā aṅgārā iriṇe niuptāḥ śītaḥ santo hṛdayam nir dahanti//

¹³L. D. Barnett. Antiquities of India, and account on the history and culture of ancient hindustan. (Calcutta : Punthi Pustak, 1977), pp.-

ส่วนพิธีราชสูยะ เป็นพิธีราชาภิเษกและประกาศราชอำนาจความเป็นกษัตริย์
ของอินเดียบราซิล พิธีนี้เกี่ยวข้องกับลูกเต๋าคือ มีคอนหนึ่งที่พระราชูปถัมภ์อยู่บนบัลลังก์
ทรงรับลูกเต๋า 5 ลูกจากพราหมณ์อหฺวรวรยูผู้ทำพิธี ดังที่ปรากฏในศตปถพราหมณะ (5.4.4.6)

นอกจากนี้ยังมีข้อความที่กล่าวถึงกระดานสะภาอีกด้วย

ต่อมาพราหมณ์อหฺวรวรยูจะดักเนยใส 4 ทัพพี จุดไฟทำให้สว่าง แล้ว
วางทองขึ้นหนึ่งลงบนกระดานสะภา แล้วจะเข่นสรวงด้วยทสวดที่ว่า
ขอพระอัคนีผู้แผ่ไปกว้าง ผู้เป็นธรรมบติ โปรดรับเนยใสเถิด ขอเชิญ
พระองค์เถิด¹³

ต่อมาพราหมณ์อหฺวรวรยูจะโยนลูกเต๋าท่านั้นลงด้วยการกล่าวว่า พวกเจ้า
ได้รับการเฉลิมฉลองด้วยคำว่า สวาहा จงพันผ้ารัศมีแห่งสุริยเทพ เพื่อ
การดำรงอยู่ในท่ามกลางพวกเพื่อนร่วมชาติทั้งหลาย กระดานสะภาคือ
พระอัคนีผู้แผ่กว้าง ส่วนลูกเต๋านั้นเป็นเถาถ่านของพระองค์ พระอัคนีโปรด
พระองค์ก็ด้วยสิ่งนี้ พระราชาที่ทรงทราบอย่างนี้ จะทรงบูชาวงสรวง
พิธีราชสูยะในพระราชวังของพระองค์ ณ ที่ซึ่งมีการฆ่าโคสัตว์ที่ชอบใจ เขา
กล่าวบนลูกเต๋าท่านั้นว่า ขอพวกเจ้าจงหนักแน่นเพื่อแม่โค คำทักขิณาของ

¹³S.Br. 5.4.4.22

Atha adhvaryu catugrhitam alyam grhitvā adhidevane
hiranyam nidhāya juhōti agnis prthus dharmanas patis juṣānas
agnis prthas dharmanas patis ājyasya vetu svāhā iti//

ยัญพิธีนี้คือโคทั้งสองที่แบกไฟศักดิ์สิทธิ์ของพ่อบ้าน¹⁴

ค. การพนันกับผู้นำประเทศ

ผู้นำของชาวอินเดียนสมัยโบราณก็คือ พระราชา ซึ่งมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพนันมานานแล้ว ปรากฏชัดเจนในคัมภีร์มหาภารตะ เช่น พระยુธิษฐิระและพระนลกีทรงเป็นนักการพนันด้วย ซึ่งถือว่าเกี่ยวข้องกับการพนันโดยตรง นอกจากนี้ ในคัมภีร์ชาดกกฎกถาบาลีมีปรากฏหลาย เรื่องที่พระราชาโปรดการเล่นการพนันดังกล่าวมาแล้ว ทั้งนี้ เพราะในสมัยนั้นการพนันเป็นกีฬาชั้นสูงของพระราชา เช่น พระยુธิษฐิระถือว่าเป็นพระคของพระองค์ที่จะไม่ทรงปฏิเสธผู้ทำเล่นสะกา

ผู้วิจัยได้พิจารณาว่า ผู้นำประเทศมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพนันอยู่ 3 ทางด้วยกัน คือ เกี่ยวกับการลงโทษ เกี่ยวกับการภาษีรายได้ และเกี่ยวกับนโยบาย

¹⁴S.Br. 5.4.4.23

Atha akṣān nivāpati svāhākṛtas sūryasya raśmibhis
yat adhvam saḥajātānām madhyamesthyāya iti eṣas vai agnis
prthus yat adhidevanam tasya ete aṅgārās yas akṣas tam eva
etena prīnāti tasya ha vai esā anumātā grhesu hanyate yas
vā rājasūyena yajate yas vā etat evam veda eteṣu akṣeṣu
āha gām divyadhvam iti pūrva agnivāhāu dakṣiṇā//

1. เกี่ยวกับการลงโทษ

คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ถือว่าการพนันเป็นสิ่งชั่วร้าย ให้พระราช
 ลงโทษบุคคลที่ฝ่าฝืนเล่นการพนันดังข้อความว่า "ผู้ใดเล่นการพนัน หรือชักชวนผู้อื่นให้เล่น
 การพนันทุพคะ และการพนันสมათะยะ พระราชาพึงลงโทษเขาทั้งหลายทั้งปวงให้ตาย"¹⁵
 หรืออีกบทหนึ่งว่า "นรชนใดเสพการพนันอย่างลับหรืออย่างเปิดเผย นรชนผู้นั้นพึงถูกพระราช
 ลงโทษในหลายรูปแบบตามที่พระราชาทิงประสงค์"¹⁶ อีกบทหนึ่งกล่าวว่า "คนเลวทราม
 ทั้งหลายซึ่งใช้ลูกเต๋าโกงในการเล่นการพนัน จะถูกขับไล่ออกจากม่อนการพนัน และใช้
 หวงมาลัยลูกเต๋าแขวนรอบ ๆ คอของเขา เป็นข้อปฏิบัติที่ควรจำ"¹⁷

2. เกี่ยวกับภาษีรายได้

ในคัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ห้าม เล่นการพนัน แต่คัมภีร์ฤทศปิณฑอนุญาต
 ให้เล่นการพนันได้ แต่ต้องอยู่ในความควบคุมของนายบ่อน และนายบ่อนต้องเก็บภาษีรายได้
 ส่วนหนึ่งให้แก่พระราช เพราะนายบ่อนต้องได้รับความคุ้มครองจากพระราช และการจัดตั้ง
 บ่อนต้องได้รับอนุญาตจากพระราชเช่นกัน และบางครั้งพระราชายังต้องช่วยตัดสินคดีในกรณี
 เกิดการทะเลาะกันแล้วตัดสินกันเองไม่ได้

¹⁵Mn. 9.224

Dyūtaṃ samāhvayaṃ caiva yaḥkuryāt kāryeta vā,
 tan sarvān ghātayed rājā//

¹⁶Mn. 9.228

Pracchannaṃ vā prakāśam vā tan niṣeveta yo naraḥ/
 tasya dandavikalpaḥ syād yatkeṣṭam nṛpates tathā//

¹⁷Nār. 17.6

Kūtākṣadevināḥ pāpān nirbhajed dyūtamaṇḍalāt/
 Kanṭhe' kṣamālā māśajjya sa hyeṣāṃ vinayahsmṛtah//

แต่จะอย่างไรก็ตาม พระราชาย่อมได้ส่วนแบ่งในฐานะ "ผู้ให้ความ
คุ้มครองแก่นักการพนันและนายบ่อน"

3. เกี่ยวกับนโยบาย

การที่คัมภีร์ฤคหีสปคิอนุชาตให้เปิดการเล่นการพนันอย่างเปิดเผยนั้น
เป็นนโยบายในการปกครองประการหนึ่งของพระราชา เพราะบ่อนการพนันเป็นที่รวมของ
คนหลายจำพวก เป็นการเปิดโอกาสให้คนทุจริตไปรวมตัวกันได้ ก็เป็นการชี้ช่องทางในการ
สืบทาโจรผู้ร้ายเป็นอย่างดี¹⁸

¹⁸Brh. 26.1

Abhyanjñatam anyais tu rāja bhāgasamanvitam/
sabhikādhiṣṭhitam kāryam taskarajñānahetunā//

Yājñia. 2.203

Kāut. Artha. 3.20